

pot. Però Verdaguer ja ho sabia millor, quan aquest cantà el *Monsén* en el cant IV de *Canigó*, v. 121.

Corrent per aquelles valls i serres des de 1935, en companyia de Pompeu Fabra, pujant-hi al cim amb Casacuberta, el 1956, i en les enquestes totes de les valls d'Assua, Espot i Cabdella, jo no he sentit allí altra cosa que *munsén*; En Joan Lluís Pallarès (fill de Llarvent i habitant a Rialb), ja m'ho confirmava també (gener de 1956); «és *monsén*; *munséy* o *monséy* no li ho diuen més que forasters o gent de la 'Terra 10 Baixa'; *munsén* reblava el vell savi pastor de Llessui, que ens acompanyava fins dalt a *Cabanamadirri* i a la balma que ens aixoplugà d'una tempestat (xxxvi, 196).

És clar que d'una muntanya tan remota no en podem esperar gaire dades antigues, ni cap que estigui 15 a l'abric de la sospita d'adaptació a (*I*) el nom cabdal, de ressonància arreu de Catalunya i enfora. Tanmateix trobem: 1518, al *Spill* de Castellbò, l'af.º: «puge en *Montsent* o *Monseny*», fº 110vº, «al puy de *Mon Seny*» 117rº; i, dictat per un propietari de Llessui: 20 en el fº 118vº, *Mont cent*. En el Capbreu d'Assua de 1645, trobo *Moncent* en diversos passatges, si bé també *Montseny* en els fº 2, 4 i 44vº, però de nou *Montcent* en el fº 18.

En suma tenim *-nt* dues vegades el 1518 i quatre 25 o cinc en l'any 1645, contra un cas de *-ny* en 1518 i tres l'any 1645. És clar que entre aquestes grafies, les de *-ny* són degudes a contaminació del nom (*I*) i les de *-nt* són les úniques conformes amb la pron. moderna: la guia més segura. Encara que C. A. Torras 30 no hi estengué les seves guies del *Pir. Cat.*, en parlà algun cop, en descriure panorames des de cims llunyans, i li dóna unes formes estranyes *Moncenit* (vol. IX, 232) i «*Monceny* o *Moncenito*» (ib. p. 308): com que el detall d'aquestes grafies és impossible, hem 35 de suposar que ho trobaria en algun doc. en baix llatí que en realitat portaria *Monceint* o *Monceinto*, i va entendre malament el dígraf *in*.

III. Que encara n'hi ha un altre, també diferent de (*I*): Serra, terres i mas (diu En Codina) en el Berguedà, a l'esq. del Llobregat, ja bon tros amunt: uns 7 k. a l'Est de Berga, i a 4 o 5 del riu; aquesta serra va al llarg de la ratlla entre Pedret, d'una banda, i Olvan i La Quar de l'altra; el nostre enquestador, Joan A. Codina (1954) diu que ja és prop del límit amb La 45 Baells i Avià (el terme del qual baixa fins al riu).

Segons IGC, «*sierra del Montsenb*», i a un extrem posa «*Rampa del Montsenb*» i a l'altre *Casa de Montsent*, ja en te. d'Olvan (full 193, 35x05). No hi passa cap itinerari de la guia Torras, però tanmateix, 50 aquest posa el «*Torrent de Montseny*», desembocant al Llobregat per l'esq., 2 k. aigües amunt de l'estació d'Olvan (*Berg*. p. 28): per tant és clar que baixa de la serra que estudiem. La pron. segons En Codina (que hi posava atenció i sabia distingir) és «*munsén*»; 55 doncs, de nou ací la *-ny* és errònia, i tenim un nom

idèntic al (*II*) i diferent de (*I*).

ETIM. Si II i III vinguessin de SIGNUM és segur que tindrien *z*, car mai, ni en cap parlar català, ni en cap forma ni data de la llengua comuna, s'ha vacil·lat en el resultat de GN: els casos d'alternança són només quan ve de *-NN* o *-ND*. Descartat, doncs, SIGNUM, i no havent-hi ètimon a la vista amb *-NN* o *-ND* (car fóra absurd semànticament cercar-hi SINN 'seny, pensament'), s'imposa partir d'una base amb *-NT*; conforme, així mateix amb totes les grafies antigues, on no hi ha hagut contaminació de Montseny (*I*). Però hi ha dues possibilitats:

a) MONTEM CINCTUM 'mont cenyit': voltat d'un o més cingles rocosos, d'un fris terrós o penyalós de color diferent: cosa tan corrent en les muntanyes. Si reparem en la vista del Montsent de Pallars, així ho tenim: se n'hi marquen tres o quatre de paral·leles, vist des de Llessui. També els serrats i tossals de l'alt Berguedà –cap a La Quar, Serra de Picancel, els paredals de La Clusa i Castell d'Alareny– en són plenes de tals solcs minerals o terrosos.

b) Tanmateix n'hi ha una altra, també natural: MONTEM SANCTUM, amb el tractament de ANCT a l'estil de oc. i fr. *saint*, cat. antic i dial. *sent* (*DECat.* VI, 664-5). Aquí tindriem, doncs, una variant del nom del *Montsant* prioratenc i altres.

És un dilema en què potser no podem triar. Si tinguéssim més dades antigues, la grafia amb *ce* o *se* fóra decisiva. En les poques del *II*, *ce* i *se* estan molt equilibrats; *ce* un cop el 1518, i dos cops el 1645; *se* 2 o 3 o 4 el 1518, i 2 o 3 el 1645. En aquell temps encara es distingien, fònicament, la *ç* de la *s*, entorn del Montsec i la Ribagorçana [*EntreDL*, mapa 2n., p. 109] però en oc. ja s'havien confós en el S. XII, i el II i III ja es troben prop del límit de les dues llengües. Si ve de *ai* (com SANCTU) hauríem de tenir *é* tancada pertot, però si ve de *I* cal esperar *é* tancada en cat. occidental, però oberta en l'oriental, del Berguedà: i això és el que hi sentí En Codina.

Potser encara hi ha encara algun altre NL a tenir en compte: *Torrentsenta*, nom d'una barrancada en te. de Gósol; sembla difícil per al nom d'un torrent que vingui de CINCTA: un torrent pot haver-hi roques que el tallin o hi facin espadat (o que el cenyeixin?), d'altra banda les aigües sovint estan sota patrocini de sants o de divinitats paganes dels boscos i aigües, (les NISKAS d'Arles), i en efecte tenim *Font Santa* (pron. *fonsénta*) a Montcortès de Pallars (VII, 664a43), i les nombroses *Font Santa* de Torelló etc. Com que també és extraordinari aqueix gènere femení de *torrent* en *T*, potser hem de pensar que *Torrentsenta* és un nom imitat d'una **Fontsenta* on neix aquesta barrancada.³ També aquí resta obert el dilema entre SANCTA i CINCTA, perquè la conca d'una font pot estar rodejada per lloses o parets.